

Candát „Pohřebáč“

„Když na candáta si musíš počkat. Nahodíš na večer rybičku, musíš ještě před západem Slunce. A pak u svíčky čekáš. On rejdí u dna. Když ji najde, opatrně ji sebere do zubů a jede dál. Nesmíš hned zaseknout, musíš ho nechat jet a odvíjet vlasec. Pak se zastaví, otočí si tu rybičku mezi zubama a teprve potom můžeš seknout. Jak se vlasec začne znova odvíjet, pak sekni,“ vyprávěl nesčetněkrát můj táta. Taky vyprávěl, že svého času na Seči chytával denně dva candáty a ty pak v jedné místní hospodě vyměňoval za denní obědový příděl. Candáti ohromných rozměrů, candáti plní energie, tajemní candáti chycení za pět minut dvanáct. Tyhle legendy mi v hlavě vypluly na povrch v ten podivný den, na který žel i díky asi nikdy nezapomenu.

Se Zdeňkem, mým „skorošvagrem“, jsme celé léto neměli možnost zajít na ryby. Já měl práci, on měl práci, já byl pryč když on ne. Vždycky jsem si říkal, že na ryby budu chodit každé léto, že si vytáhnu pár desítek kaprů, rozdám je známým a babičce, která má DNU. Že to bude věčný koloběh plný kýženého rybářského dobrodružství. Ale z kluka už jsem vyrostl, je třeba vysokoškolsky dostudovat, pracovat. Člověku pak občasné posezení u vody přijde jako posvácení, které za vlhkých letních dnů, kterým sluneční svit až tak moc nedopřává, i tak přijde víc jak vhod. Zkroucená záda z práce u počítače člověk vymění za pohodlí na plátěné sedačce s dřevěnou kostrou, klávesnici za staré bambusové „štípáky“ a ten stereotypní pohled na modrý čalouněný koberec nahradí jemné vodní vlny.

Pamatuji si dost dobře datum, bylo to 18. srpna 2010. Přiznejte si, jak málo si člověk pamatuje datum. Já mám kolikrát potíž si vzpomenout, kdy mám narozeniny. Víím jen, že někdy v létě.

Sedli jsme si na obvyklé místo, Zdenda vpravo a já vlevo. Bylo něco málo po polední jedné hodině. Prvotní nevážné dialogy se s radostí vázaly k našemu odhadovanému rybářskému skóre. Vybavuji si, že vítr byl mírný, ale šel přímo proti našemu čelu, takže jsme museli prudčeji nahazovat vábné návnady. Zdeněk vždycky nahodil a dal svému „policajtovi“ hluboký průvės. To už ze zvyku, i když já byl od mlada učen k tomu, že hluboký průvės se vyplatí dát jen v případě nahozené žízaly. Čas plynul vcelku vesele, byť sluníčko ne a ne v tom srpnovém dni se ukázat.

Zdenda hrdě předváděl své přesné náhozy a já sledoval, jak si tu hová místní jachtařský tábor. Kluci z něj projížděli klidně po hladině na jedné velké temně zelené jachtě, asi měli volný den po včerejších zkušebních závodech. Záběr. Zdenda tahal prvního kapra, já vlastně už vytáhl pár placatých cejnů. Víc mě ale zaujalo, jak se ta jachta posouvá směrem k Židovskému hřbitovu, který od nás ležel asi dvě stě metrů vzdušnou čarou. Ta jachta vypadala jak opičí prales, celá prolezlá těmi táborníky doslova praskala ve švech. Někteří se sotva drželi lanoví po obvodu. Se svou barvou se na druhé straně břehu vpodstatě ztrácela v podobně zabarveném lesním obzoru. Vtom náhle vidím, jak se dva z kluků plácají v té studené vodě. „Hmm, tak to jsou borci, v tomhle marastu se koupat,“ poznamenávám a Zdenda tam taky míří svůj

zrak. Zdá se, jakoby zpozorněl, což ovšem až tak nebudí tu mojí pozornost, neboť „policajt“ hlásí další krásný záběr, tentokráte i přes brzdičku. První kapr.

Kolem druhé slyším slabě známý hlas – hlas suseda, dědy jednoho malého nadějněho rybáře Davida. David je takový ten malý nadšenec, co nosí k vodě jemné proutky se slabým vlascem, do docházky si zapisuje každého chyceného cejna a teprve prožívá období tužeb po prvním vlastnoprutně uloveném kaprovi. Ač jej jeho děda, který nikdy rybářem nebyl, pořád popichuje svými chytráckými řeči, David neztrácí nadšení, protože jeho pravá rybářská trpělivost ho neopouští ani po třech letech bez jediného výraznějšího úlovku. Při pohledu na něj si vzpomenu na sebe, na mládí. Na čas, kdy ani moje dětské ruce nedokázaly udržet „dospělácký“ prut, natož s ním nahodit aspoň padesát metrů. Takže nad ním se Zdendou tak trochu proti jeho dědovi (ale vše v dobrém) přebíráme patronát. Konečně se na mírně rozvířené vodě objevuje zlatavý odlesk slunečních paprsků a srpen se stává pravým srpnem. S Davidovým dědou klábosíme o politice, ostatně proč taky ne. Jenže do zdánlivě nudné konverzace vstupuje slabý zvuk hasičských sirén. Sílí. Marně hledáme na obzoru kouř, takže to bude spíš kvůli nějaké babičce zamčené v bytě. Na hladině krom dalších jachet už asi potřetí projíždí koordinátor včerejších jachtařských závodů s motorovým člunem. Jako malý jsem strašlivě miloval ty vlny od motoráků, co pak plácaly po břehu. Jenže při stále větší koncentraci lidí u Židovského hřbitova mně i ostatním začíná spíš mrazit v zádech. Něco se děje.

„Já jsem si říkal, proč tam ti kluci řvali, že nic pod hladinou neviděj,“ komentuje Zdenda čím dál reálnější skutečnost. Jakmile zprava přijíždí i záchranný člun a odhánění přebytečné jachtařské „čumily“, je jasné, že cvičení se tentokrát nekoná. Z lesů se ozývá hukot vrtulníka, co se vzápětí zjevuje nad špičkami stromů. Jsou to záchranáři z Hradce Králové. Krouží nad námi i nad nimi, víří vodní hladinu svým mocným vztlakem a marně hledají v těch hustých lesích místo na přistání. Asi po pěti minutách urputného boje nakonec přistávají jen o pár metrů dál, kdesi na hoješínském poli. To už Zdenda touží vše vidět zblízka a přichází i jeho přítelkyně, moje sestra Terežka. V chatě mám hvězdářský binokulár s jedenáctinásobným přiblížením, co se dá umístit na fotografický stativ. Terežka tedy pro něj jde, zatímco nás všechny popadá hned několik scénářů, co se mohlo stát. Spadlo do vody dítě z té jachty? Jestli jo, tak to je průšvih neskutečného kalibru. Přehráváme si to furt dokola. Jak dlouho to už vlastně trvá? Pořád mluvíme o prvních sedmi minutách po utonutí jako o času na možnou záchranu. Šteluju sestrou donesený přístroj a hledím jako první do zorného pole. Na hladině u policejního motoráku civí temná hlavička opatřená dvojitým světlem na čele. Na zádi stejného člunu pak v neoprémě sedí kus chlapa s dvojitou vzduchovou bombou. Jsou to nejspíš dobrovolní potápěči. Ať je pod tou vodou kdokoliv, nemůžou ho najít...

Postupem času první vzrušení upadá, napětí se mění ve smutek a svázané ruce nás nutí jen bezútešně diskutovat, co se děje. Uplývá první hodina, ryby nám pořád berou, avšak úpěnlivá snaha všech záchranářských prací se pomalu, ale jistě přesouvá ze záchrany na prachsprosté hledání těla. Záchranáři z vrtulníku odcházejí z břehu a za pár minut slyšíme opět to typické burácení motoru vrtule. Žlutý kolos se zvedá

nad špicemi vzdáleného smrkového lesa a vrací se nad vodu. Krouží. V dalekohledu vidím chlapíka v červeném, co se připoután opírá nohama o lyže helikoptéry a vsedě se snaží hledat zvrchu. Bezúspěšně. Po asi deseti minutách kroužení mění směr. Odlétá nenávratně pryč.

„Víš, nejhorší je,“ povídá Zdenda, bývalý dobrovolný hasič, „že nikdo nekřičel. Nikdo nevolal o pomoc. Kdybych něco zaslech, mohli jsme stáhnout kanoi a dojet tam do tří minut. Dřív jak hasiči. Mohli jsme se aspoň pokusit nějak pomoc. Ale takhle nemůžem nic. Jenom se koukat a nadávat.“ A má pravdu. Když se takové věci dějí v televizi, v hlavních zprávách, člověk si maximálně povzdechne. Ale takhle blízko být takovému neštěstí a jen jej bezmocně pozorovat, to už v člověku zanechá šrám. Davidův děda mezitím odchází pryč a my už jen způli zaujati dějem záchranářů se víc věnujeme rybářské výchově mladíka. Učíme ho, jak správně zvednout špičku prutu při záseku, jak tahat kapra a pracovat s brzdičkou. Všechno by to bylo vcelku fajn, kdyby nebylo vědomí, že tam na druhé straně asi padesát metrů od Židovského hřbitova někde na dně v kalné vodě leží bezvládné tělo kohosi, kdo ještě před hodiinou a půl byl plný elánu. Policie tam teď mluví s novináři, soudě dle barvy mikrofonu je tam i štáb televize Prima. Vtom Zdenda zasekává po pěkném záběru dalšího kapříka. Tentokráte je víc než jisté, že nejde o malého vousáče.

Uplynula už třetí hodina od příjezdu hasičů. Zatímco potápěči v černých kuklách hledají systematicky ostošest, tady je vcelku klid. Malý David s dětskou radostí vytáhl už třetího cejna, poctivě jej na svůj skromný proutek vybojoval tak, jak jsme ho to učili. Sluníčko klesá za nově příchozími smutnými mraky a pomalinku se tím sešeřuje. Najednou zprava po cestě z lesíka přichází Davidův děda. Tentokráte jde cíleně za námi staršími. „Tak,“ říká sebejistě, „šestnáctiletý vedoucí na táboře u Hoješína. Šel si prej s kamarády k vodě, že přeplave přehradu a asi padesát metrů od břehu se najednou ztratil.“

„Kde jste to slyšel?“ zajímám se. Zdenda jen mlčky vnímá fakta.

„Teď to říkali v rádiu.“

„Takže s těmi jachtaři to nijak nesouvisí?“ ptám se domýšlivě.

„Ne. Ti jeli jenom kolem. Naopak jsou to hrdinové, že se ho tam ještě snažili najít. Podle mě toho kluka v tý studený vodě chytlo srdce...“

Do toho čihadlo na Zdendově levém prutu opět letí vzhůru a kamarád k němu běží jak o závod. Seká. „Jó, to byla ta kombinace foukaný pšenice a žízaly,“ komentuje zvesela svého dozajista dalšího většího kapra-tahouna. Zatímco já už kapříka mám a čekám na druhého, Zdeněk má po několika minutách jasno. S Terezkou stejně ještě chtěli jít na procházku. Balí proto vercajk, úlovky a loučí se. Nad jeho flekem zůstává jen ten dalekohled mířící stále do stejného místa. Záchranáři v místě neštěstí sází orientační bóje potápěčům, velí jim z lodě nějaký kulturista. Vždycky se na hladině ukáže hlava s jasnými zářivkami, svalnatec cosí zagestikuluje rukama a potápěč kývne či zakroučí hlavou. Pak se otočí a mizí zas pod hladinou. Na břehu sledující dav pomalu řídne. Opodál v keři stojí divný chlap, co pokuřuje a jen to tiše sleduje. Jen o další kousek dál sedí banda rybářů a bez sebemenšího záchvěvu si do celé

tragédie chytá ryby. Prvotní zájem a spjatost s neštěstím uvadá. Jakoby se z toho stala rutina.

Hladina vody po poledním větru pomalu nabývá klidu. Zčista jasna se z lesíka zjevuje malý indiánský bojovník – Davidům mladší bratr s lukem a otupělým šípem s přísavkou. Začíná svého staršího bratříka mermomocí provokovat a zatímco děda je oba dva neustále napomíná, já sleduji dění v dalekohledu. Ryby už brát přestaly. Obloha zase chytá posmutnělou šed' blížící se oblačnosti a přináší větší šero. Taky už je před šestou večerní. Do toho znovu vkládám oči k okulárům a vidím zrovna se vynořujícího potápěče. Kýve na svalnatého koordinátora, který mu doposud ukládal cíle k hledání kolem nenáhodně rozestavěných bójí. Cosi ukazuje. Svalnatec bez posunků ověřuje, z tváře mu čtu slabé záchvěvy rozporuplného nadšení. Vzápětí ukazuje něco lidem na břehu, kteří se mobilizují. Tamní policisté mezi nimi odhánějí poslední kolemjdoucí diváky. Je to jasné. Našli ho.

Jakmile jsem Davidovu dědovi oznámil tu pravdu, podle hodinek utekly téměř čtyři hodiny. Do toho se ještě vrací Zdenda s Terezkou, kteří teprve teď hodlají vyrazit na procházku. I malý uličník s lukem a šípem chce dalekohled dobýt pro krátký pohled. Jakoby to byla atrakce, i když zdaleka není. Neděje se nic, jen ten koordinátor popotahuje lana a bubliny od potápěčů se pomalu blíží ke břehu. Teprve po deseti minutách zdánlivé nečinnosti se konečně první potápěč u břehu zapírá nohama o dno a vstává. Něco táhne. Objevuje se i druhý mladík v neoprému, do vody nabíhají i dobrovolníci od hasičů. Táhnou velký černý pytel. Tak ho přeci jen našli. Byl to čtyřhodinový boj s kalnou vodou, podpovrchovými proudy i pomalým smrákáním se. Vítězství i prohra. Mezi námi začíná znova diskuze typu „kdyby...“, která však rychle utuchá odchodem Zdendy a mé sestry, vzápětí i obou kluků se svým dědou, a já sám jsem proto svědkem následné již rutinní práce policistů známé z televizních kriminálek. Bezvhládné zkroucené vybledlé tělo chlapce přesouvají na igelitový pytel. Netřeba se dál snažit, život jej opustil už tak dávno. Je třeba jen případ zdárně zdokumentovat a uzavřít. Hloupá nehoda, co nemá viníka. Lidem to nepřijde nijak drastické, dokud to nevidí na vlastní oči. Říkám si, že to se stává. Ale když se to stane jen pár set metrů od vás a vám nezbyvá nic, než být jen dalším „čumilem“...

Když už všichni odešli, zůstal jsem na písčném břehu sám. Vlastně úplně sám ne, vpravo v houští jsem párkrát zahlédl staršího muže v otrhaných džínách a černé bundě, jak nerozhodně postupuje sem a tam. Ve vezírku střežil ten můj kapr zbytek pochmurného večera, načež muž se přeci jen odhodlal vydat se mým směrem. Asi mu to ani moc nebralo. Osobně moc sdílný nejsem, jako rybáře mě ostatní rybáři asi skutečně rádi nemají. Nemám totiž chuť se na rybách nikdy s nikým bavit, krom Zdeňka. Na rybách chci klid a jediný zvuk, co rád slyším, je šepot slabých vln a fukot vánku. Nebo cvaknutí čihadla o dřevo prutu a vrkot brzdy navijáku. Když hraje v dáli diskotéka, nasadím si na uši sluchátka a poslouchám svou oblíbenou hudbu. Tentokrát jsem ale tak nějak změknul a neslušně z úrovně sedačky opětoval mužův pozdrav.

„Ty seš z týhle chaty?“ zeptal se tiše, ale suverénně.

„Jo,“ odpověděl jsem nejistě. Čekal jsem spíš, že jde o porybného, co ví, že tu chytám často a rád by si vyzkoušel mojí ostražitost.

„Ještě tam bydlí Jiří Horálek?“ otázal mě se stejným tónem. Kývl jsem a dodal, že jsem jeho syn. Svě překvapení jsem nedal najevo. „Jo, já... my se známe. Chodívali jsme spolu na ryby. Chytávali jsme candáty.“

„Já nikdy,“ navázal jsem nevýrazně, „candáta nechytl. Dvanáct let jsem chodil s rybičkou na večer, jak mě to táta učil, ale až na pár záběrů to nikdy nedopadlo.“ Vlastně jsem lhal, protože pár candátků jsem skutečně zasekl, ale byli podměreční.

„Jo, na candáty se musí opatrně,“ dodal s typickou rybářskou moudrostí a pomalu se chystal zpátky. Abych ocenil jeho snahu o konverzaci, přešel jsem slovy „Ještě tam leží...“ na téma toho utonulého chlapce. Dalekohled pořád mířil k „Židáku“ a bezvládné tělo zabalené v černém igelitovém pytli hlídali už jen dva policisté. Jednoznačně s pocity mimo tragédii, ovlivněnými zkušenostmi bez potřeby dalšího překvapení, řešili jejich vlastní potíže. Pokuřovali do toho cigarety a smáli se. Absurdní zjev. Jenže zkuste se do nich vcítit – taková nevděčná práce se asi jinak dělat nedá než s myšlenkami někde jinde jak u těla mrtvého chlapce zabaleného v pytli jen pár metrů od vás. „Je to hrozný,“ povídám tomu rybáři, „ani nevím, kdy naposledy se tady někdo utopil. Před 16 lety, myslím...“

Jak tak vzpomínám, čihadlo na pravém prutu nahozeném na zbytky žížal se prudce zvedá. Stojím jen tak tak, abych zasekl ještě než vlasec začne ujíždět z cívky přes brzdu. Zásek. Prut se ohýbá. Chvilka napětí. Ověření. Je to kapr. Táhne krásně do strany. Už přestává. Tak nic, je to jenom větší cejn. „Hezky to vzal,“ povídá rybář a já v tom tahu cítím takové podivné vibrace. Zase to táhne trochu vpravo, do hloubky. Vlasec zařiznutý v hladině zmatkuje jak neřízená ruční pila ve smrkovém dřevě. Tak co to je? Že by přeci jen kapřík? No jestli jo, tak dneska asi neodchytám. Podle toho tahu asi nebude mít míru. Na vodu padá šero, není moc znát, jakáže to ploutev se blyští nehluboko pod hladinou. Ryba zas mírní ten svůj tah, jakoby se sama nemohla rozhodnout, co je zač. Vzpomínám, že podobně táhl i úhoř, kterého jsem před rokem chytil. Na žížalu to zní i logicky. V posledním dechu se ale konečně zjevuje náznak hřbetu a rybář to vedle mě zaujatě sleduje. „Candát,“ povídá. „Cože?“ „No jo.“ Ryba se kroutí v šedém šeru, je sama šedá k nerozlišení. Jen blyštivé oči se občas zalesknou skrze vodní hladinu. Úzká tlamička a štíplavé okounovité ploutve. Je to candát. To je vážně candát! Dotahuji ho ke břehu a on v posledních silách utíká do hlubin. Už pokládám prut na písčitou zem, sedám na bobek a sleduji to nádherné stvoření. V té melancholii beze slov si ani nemůžu zprvu vzpomenout, jakou má candát vlastně míru. Leží tam, hluboce dýchá, háček nemá hluboko zanořený. Beru ho do obou rukou. „Au!“ padá mi na zem. Úplně jsem zapomněl, že je to okounovitá ryba. Že má špičaté ostny ve hřbetní ploutvi i na žábrách. S větší opatrností ho tedy znovu popadám a pokládám do trávy nad břehem.

Jak ho tak pokládám, obracím hlavu zpět k Židovskému hřbitovu. V tom pokročilém soumraku už jen dost těžko rozlišuji dvě temné postavy a černý igelit na břehu. Ale pořád tam jsou. Pocity? Nadmíru rozporuplné. Raduji se z úspěchu, který měl dvanáctileté zpoždění. A v ten samý den něčí duše opustila tělo v těch samých vodách. „Pitomec,“ říkám si na adresu toho nebožtíka. Proč se jenom musel předvádět? Stálo

mu to za to? A pak si zase uvědomuji, že měl přátele. Rodinu. Lidi, kteří už ho znovu neuvidí chodit, dospívat, nepoznají jeho další nadšení, neuvidí jeho úspěchy, zklamání a běžné životní útrapy, co člověka v životě zocelují proto, aby mohl ve stáří tohle všechno vyprávět svým vnoučatům. A je mi to líto. Prostě si šel v 16 letech zaplavat a čtyři hodiny pak hledali jeho tělo u stejného dna, kde možná brázdila ryba, kterou teď držím v ruce. Seč zažila černý den a já toho byl svědkem. Možná je ten candát symbolem. Není to legendární candát ohromných rozměrů. Má sotva deset čísel nad bernou mírou. Ani nepřišel za pět minut dvanáct. Zabral jenom v ten samý den, co můj ráj utržil těžkou ránu a jedné rodině už syn nikdy nezavolal z tábora domů.

„Candát je pohřebáč. Sbírá mrtvý rybky, čistí dno. Je to ta nejkrásnější česká ryba,“ říkával můj táta.